

CARLO NANNI

Don Boskov preventivni sistem

*Poskusi ponovnega branja
za današnji čas*

Deveto poglavje

Osebe upanja.

Vzgojitelji po preventivnem sistemu

1. Don Bosko, človek upanja

Glede na čas, svet in napovedi za prihodnost, kakršna se kaže na obzorju naše dobe, se mi zdi vedno nujnejša in pomembnejša misel, da mora biti upanje temeljna drža tistega, ki živi v salezijanskem duhu in hoče vzgajati po preventivnem sistemu.

Don Bosko ni bil neumnež. Časi, v katerih je živel, niso bili lahki. V času njegovega življenja so se zgodile zares epohalne spremembe: kot smo že omenili, se je kmalu po francoski revoluciji pojavilo liberalno gibanje za spremembo ustave, potem je sledil laicistični antiklerikalizem, ob koncu njegovega življenja pa se je začel širiti evropski kolonializem ter je začel pihati veter revolucionarnega socializma.

V don Boskovih spisih se pojavljajo poudarki tegob, ki so mučile življenje v tistem času. Kljub temu pa je na svoj način delal za boljšo prihodnost, ko je dal svoje življenje za vzgojo uboge in ogro-

žene mladine, ko je deloval za širjenje kulture z apostolatom dobrega tiska. Ni se prepustil nekoristnemu tarnanju. Vključeval se je aktivno in se postavljaj na stran dobrega in širjenja dobrega na vse možne načine. Posebej je to delal s prizadevanjem za preventivno vzgojo, ki naj bi ne le ščitila in branila pred zlom, marveč naj bi vnaprej spodbujala najboljše energije fantov, mladih, vzgojiteljev in družbe, ne glede na ideološko ali politično pripadnost.

Ni si delal utvar o možnostih ljudi in ustanov. Njegov optimizem ni bil naturalističen kot optimizem Jeana Jacquesa Rousseauja, po katerem je otrok »po naravi« dober, pozneje pa ga družba in vzgoja pokvarita, zato je najbolje urediti tako, da »pokvarjena družba« nanj ne vpliva negativno.

V svojem krščanskem gledanju don Bosko ni častil dečka po božje. Zavedal se je, da sam nosi težo omejitev in posledic grešnega človeštva. Toda čeprav »občutljiv«, ranjen, je kot bitje, ustvarjeno po Božji podobi in sličnosti, ohranjal temeljno sposobnost za dobro, ki jo je bilo potrebno spodbujati, ji pomagati k rasti, oblikovanju, jo podpirati z razumno, motivirano in vrednotam odprto pomočjo (prim. trinom »razum, vera in ljubeznivost« preventivnega sistema) ter ob ljubeznivi navzočnosti (ki spodbuja k dobremu) odraslih, ki so »v družinskem duhu« navzoči med mladimi (»asistenca«).

Njegov optimizem ni bil toliko antropološki (kar pomeni pozitivno pojmovanje človeka), marveč bolj *vzgojni in etično-verski*, se pravi iskanje in

promocija dobrega v ljudeh, ki slonita na pozitivnih možnostih vzgoje (ki je spodbujala »točke, do-
vzetne za dobro«, ki jih ima v sebi vsak deček), in
končno poln zaupanja v Božjo previdnost, ki delu-
je v človeški zgodovini, ko premaguje zlo in odpira
za Božje kraljestvo.

2. Danes ni lahko biti »pozitivna« oseba

Menim, da bi don Boskov zgled mogel koristiti
v današnjih razmerah. Poklicani smo za delo v sve-
tu, v sedanjem, civilnem, socialnem in političnem
življenju. Zato se moramo vzgajati in oblikovati, da
bomo tudi kot vzgojitelji in vzgojiteljice predvsem
»dobri kristjani in pošteni državljani«. Naloga za
nikogar ni lahka, kajti nihče se (kot se reče v ro-
manskem narečju) »ne rodi učen«, ker živimo vzelo
zapleteni družbi, polni razlik, zato ker prihodnost
ni rožnata, ker se zaradi globalizacije povečujejo re-
vščina, nepravilnost in neenakopravnost; ker mladi
ne vidijo pred seboj prihodnosti, ker najbolj revni
postajajo vedno bolj revni, brezposelni, odrinjeni na
rob, prisiljeni v prestopništvo, ker politični razred
ne izkazuje preveč zaupanja, ker ... Lahko bi našli
še veliko razlogov!

Kako nas ne bi stisnilo pri srcu in nas ne bi zgra-
bil strah, ko pomislimo na prihodnost, če je seda-
njost taka?

Skušal bom prikazati nekatera izhodišča za pri-
kaz znamenj upanja in trdne zasidranosti našega
delovanja.

3. Vzgajati se, da bomo ljudje upanja

Biti moške in žene upanja ne pride samo od sebe. Treba je hoteti (in tudi prositi Boga, da »nam dà milost«, da to postanemo!). Treba se je odločiti, zavzeti mesto, postaviti se na stran dobrega, četudi samo za miligram glede na kup zla. Ne smemo se osamiti ali se čutiti osamljene, temveč raje iskati prijatelje, tovariše, zaveznike, ustvarjati javno mnenje, ustanavljati gibanja za širjenje idej, ciljev in vrednih načrtov. Zlasti bi morali kot vzgojitelji in vzgojiteljice, ki se zgledujemo po preventivnem sistemu, delati za vse to, kar zadeva fante in dekleta, vzgojo, šolo, družino, preprečevanje, vračanje s slabih poti, prestopništvo ter odrinjenost mladine in ljudskih slojev na rob družbe. Glede teh problemov bi morali storiti vse, da bi delali, a tudi bili navzoči povsod, kjer se ponujajo gospodarsko-politični zgledi za prihodnost in da bi »nas poslušali«, kadar je treba zavzeti stališče na ravni javnega mnenja.

Včasih bo treba tudi znati pretehtati (ne pravim »zadovoljiti se«), kajti kdaj pa kdaj, vsaj na prvi stopnji ali pri urejanju dogovorov in političnih »kompromisov«, bo treba ciljati bolj na srednje kot na najboljše rešitve.

V ta namen je morda predhodno potrebno »odpreti oči za dobro«, da ga bomo znali sprejeti kot poprek vrtnice med trni. Sicer smo v nevarnosti, da, kot pravi pregovor: »Ni bolj gluhega od tistega, ki noče slišati« (in jaz bi dodal: »Ni bolj slepega od tistega, ki noče videti«). Usposobiti se moramo, da bomo znali »brati« svoj čas; pripraviti si razumne kriterije,

ki bodo pomagali pri analizi dejstev in dogodkov; navaditi se moramo, da bomo znali napraviti določen pregled življenja ali si napraviti delovni načrt, ki povezuje klasični »videti, presoditi in delovati«; da ne bomo videli vsega le belo-črno, temveč po vrednostnih različicah in stopnjah; stopiti iz pretoge logike »vse ali nič«.

Morda obstajajo nekatera pedagoška izhodišča, ki bi lahko pomagala, da bi bili ljudje upanja, ki se ne predajo zlahka brezvoljnosti in utrujenosti v prizadevanju za dobro.

4. Človeški in verski temelj upanja

Na kaj naj opremo upanje? Mislim, da obstajajo dobri razlogi, da zaupamo v prihodnost. Tudi s strani nevernih in laicistov ni nesmiselna neka »vera« v človeka in v razvoj s človeškim obrazom. Za vzgojitelje obstaja »vera« v mlade: po reku, da »je v dečku mož« (»in puero homo«).

Vsi poznamo neverne ljudi, ki so zavzeti za človeka in si prizadevajo za prihodnost civilizacije in ne za barbarstvo, ne glede na politično, ideološko ali versko pripadnost.

Mednarodni naporji za sodelovanje in borbo proti nerazvitosti, proti lakoti v svetu, kot npr. zelo razširjeno gibanje za zaščito in varstvo človekovih pravic posameznikov, manjšin, ljudstev, nekako nakazujejo povelje za pohod v znamenju pozitivnosti in boljšega. Zavedanje medsebojne odvisnosti, čeprav jo kdo zlorablja za tržno področje, mnoge sili

k učinkovitemu delovanju za mednarodno solidarnost (vsaj kot prizadevanje in kot krepost, ki jo je treba negovati).

Poleg tega pa za nas kot kristjane lahko obstajajo še drugi temeljni razlogi upanja, ki prihajajo iz vere (in v tem smislu je dobro pogosto, vsak dan moliti: "Gospod, pomnoži nam vero!«). Navsezadnje si moramo kot kristjani predvsem prisvojiti »dobro evangeljsko oko«, ki ne samo, da bo videlo bruno v svojem očesu, še preden bi opazilo iver v očesu svojega brata, ampak, kot pravi dokument II. Vatikanskega cerkvenega koncila *Gaudium et spes* v števil. 11, zna razbrati znamenja časa, se pravi, zgodovinska znamenja, ki potrjujejo navzočnost Božjega Duha, ki deluje v zgodovini. Ta znamenja nam kažejo kraje in smeri, kjer se je treba truditi, bodisi kot Cerkev bodisi kot posamezni kristjani, da spolnimo Božjo voljo, ki, to moramo posebej poudariti, hoče, »da bi se vsi ljudje rešili in prišli do spoznanja resnice« (1 Tim 2,4).

Posebej še tole: krščanska skrivnost učlovečenja (po kateri je Jezus Odrešenik združen z vsakim človekom), razodetje usmiljene ljubezni Boga-Očeta, vera v prenovitev človeštva in sveta po delovanju Svetega Duha (ki uresniči vsako posvečenje v času in v zgodovini) omogočajo, da z zaupanjem pregledamo in premislimo človekovo življenje in prihodnost.

5. Vzgajati v zaupljivi luči upanja

Menim, da v luči stvarjenja, odrešenja in obljube polnega združenja z Bogom, poleg konkretnih semen upanja našega časa, moremo odpreti vrata in prestopiti prag upanja (kot je vabil papež Janez Pavel II. v svoji knjigi z istim naslovom). Tako se nam bo posvetilo in bomo videli možnost smisla vsakega prizadevanja za tista nova nebesa in novo zemljo, v katerih bo dokončno zasijala pravičnost in resnica in ki nam odpre oči, da bomo gledali Boga iz obličja v obličje in bomo vedno z njim.

O tem prizadevanju Jezus pravi na začetku: »Spreobrnite se in verujte evangeliju« (*Mr* 1,15). Na koncu pa on sam potolaži svoje učence, rekoč: »Jaz sem z vami vse dni do konca sveta« (*Mt* 28,20).

Krščanski vzgojitelj ima pri vzgojnem delu pravico, da ob sebi čuti to navzočnost Jezusa, za vselej vstalega učitelja. In v tem upanju, čeprav drugače, lahko sodeluje s tistim, ki ne veruje, kajti živi človek, živi fant, je za vse, verne in neverne, dragocen »prostor« in »obzorje«.

»[...] Toda, kako bi znova poživili te moje drage fante, da bi bili spet kot nekoč živahni, veseli in razgibani?

- Z ljubeznijo!
- Ljubeznijo? Kaj jih nimam zadosti rad? Ti veš, da jih imam rad. Ti veš, koliko sem zanje trpel, kaj vse prenesel teh štirideset let. In koliko trpim in prenašam tudi sedaj. Koliko pomanjkanja, kakšna ponižanja, kakšna nasprotovanja, preganjanja, in vse samo zato, da bi jim dal kruha, da bi jim oskrbel streho nad glavo in jim priskrbel učite-

lje, predvsem pa, da bi jim pomagal do zveličanja njihovih duš. Storil sem, kolikor sem znal in mogel zanje, ki so ljubezen mojega življenja.

- Ne govorim o tebi!
- O kom pa? O tistih, ki me nadomeščajo? O ravnateljih, prefektih, učiteljih, asistentih? Ali ne vidiš, da so pravi mučenci učenja in dela? Kako trošijo svoja mladostna leta zanje, ki jim jih je izročila Božja previdnost?
- Vidim, razumem. Toda to ni dovolj. Najpomembnejše manjka.
- Kaj torej manjka?
- Mladi naj ne bodo samo ljubljeni, ampak naj sami spoznajo, da so ljubljeni.«

(Iz Pisma iz Rima salezijanski skupnosti v Valdoccu, dne 10. maja 1884, v BRAIDO, 378–379).

Kazalo

Predstavitev	5
-------------------------------	----------

Uvod

Don Boskova pedagoška izkušnja	7
---	----------

1. Vzgojni predlog, ukoreninjen v zgodbi in izkušnji don Boska ter salezijanske družine	7
2. Don Bosko, mož dejanj, a s »teoretičnimi« zanimanji	8
3. Globok poznavalec svojega sveta in buden opazovalec spreminjanja časa	9
4. Pozoren na potrebe mladih in solidaren z njimi	10
5. Preventivna vzgojna skrb, ki je postala sistem	11
6. Temeljne ideje »preventivnega sistema«	12
7. »Opremljen« s pedagoškimi prijemi za uresničevanje idej	14
8. Vzgoja kot »skupno delo«	15

Prvo poglavje

Salezijanska preventiva danes	19
--	-----------

1. Preprečevati, ne zatirati	19
2. Izhajati »iz točke, dovezetne za dobro«.	20
3. Predvideno, pripravljeno, načrtovano.	21
4. Razum, vera in ljubeznivost za rast mladih.	22
5. »Jaz za vas ...«.	24

Drugo poglavje

Vera: Temelj preventivnega sistema	27
---	-----------

1. Katera vera za današnji preventivni sistem?	27
2. Na obzorju »vzgojne ljubezni«.	27

3. »Razumna« vera 28
4. »Ljubezniva« vera 29
5. Vera, ki vzgaja 31
6. Kaj pa pogosta spoved in obhajilo?
In pobožnost do Marije? 31

Tretje poglavje

»Dobri kristjani in pošteni državljani« 35

1. Vzgojno delovanje z močno civilno
in cerkveno konotacijo 35
2. Kaj pa danes? 36
3. Pošteni državljani danes? 37
4. Pozakoniti zakone 38
5. Zakon in srce 39
6. Svobodni »skupaj« 40
7. Dobri kristjani, danes? 41
8. Poživiti zakon, poštenost, vero, tako
da zanje vzgajamo sebe in druge. 42

Četrto poglavje

Državljeni svoje države, Evrope in sveta 45

1. Dediščina vzgoje za Cerkev in za svet. 45
2. V zapletenih in globaliziranih razmerah 46
3. Na križpotjih cest življenjskih poti 46
4. Zahteva po formaciji 48
5. Da bi pri vzgoji »postali vsem vse« 49

Peto poglavje

Vzgajati po sistemu: vzgojni odnos 51

1. Ideja sistema 51
2. Logika preventivnega vzgojnega delovanja 52
3. Gojiti vzgojni odnos 53
4. Temeljni vzgojni pomen medosebnih odnosov 56

Šesto poglavje

Okolje, dvorišče, življenje 59

1. Ekološke zahteve v sodobni družbi 59
2. Dom in dvorišče. 60

3. Asistenca	61
4. Vzgojna skupnost	62
5. Dom in območje	63
6. Pripravljeno in spontano	65

Sedmo poglavje

Vzgojne ustanove in šola.	67
1. Vloga vzgojnih ustanov pri vzgoji	67
2. Šola kot vzgojna skupnost	68
3. Vzgojna kultura	69
4. Vzgojiteljeva vloga v procesu odraščanja mladih	70
5. Vrednotenje kakovosti vzgoje	72
6. Formacija vzgojiteljev	74

Osmo poglavje

Oratorij.

Scenariji tretjega tisočletja.	77
1. Oratorij kot »prva ustanova«.	77
2. Oratorij menja obliko.	78
3. Novi obrazi, novi problemi.	79
4. Demokratično sožitje in integracija	80
5. Verska različnost in brezbriznost	81
6. Preventivni sistem v praksi.	82
7. »Evangelij v praksi«.	83

Deveto poglavje

Osebe upanja.

Vzgojitelji po preventivnem sistemu	87
1. Don Bosko, človek upanja	87
2. Danes ni lahko biti »pozitivna« oseba.	89
3. Vzgajati se, da bomo ljudje upanja	90
4. Človeški in verski temelj upanja	91
5. Vzgajati v zaupljivi luči upanja.	93

Sklep

Ponoviti »operacijo don Bosko«	95
1. Pod kakšnimi pogoji je don Boskov preventivni sistem lahko tudi danes aktualen?	95

2. Iz vzgoje napraviti razlog in življenjsko izbiro	96
3. »Pedagoški« pregled trenutnih razmer mladih	97
4. Osebni predpogoji za bivanje z današnjo mladino.	99
5. Sprejemanje in vzgojni poseg po meri in plemenitosti konkretnega mladega človeka	100
6. Usmerjati v prihodnost, k drugemu, onstran, k več	101
7. Bistvo cilja in razpoložljivost sredstev.	102
Knjige za poglobitev	105